

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ เป็นหัวใจสำคัญที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนและประเทศชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาที่จะเหมาะสมจะทำให้คนสามารถใช้ชีวิตกลมกลืนกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของท้องถิ่นที่ตนอยู่ ปัจจัยหนึ่งส่งผลให้การศึกษาที่มีคุณภาพ คือ การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการอันหลากหลายของท้องถิ่น ผู้เรียนจะเกิดความรักและความภูมิใจกับท้องถิ่นของตนและสามารถไปช่วยพัฒนาท้องถิ่นของตนให้มีความก้าวหน้าในทุกด้าน นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น การประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น การเรียนรู้และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้สูญหายไปจากสังคมไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคมแต่ละท้องถิ่น เป็นการศึกษาที่พัฒนาตัวบุคคล ครอบครัว และชุมชน ส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันของบุคคลและชุมชน อันจะนำไปสู่คนที่มีความสุข มีการปรับตัวที่ดี เป็นกำลังสำคัญของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รู้จักเลือกรับข่าวสารข้อมูลที่มี อยู่หลากหลาย นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการเตรียมคนเข้าสู่สังคมโลกาภิวัตน์ เป็นภารกิจที่จำเป็นยิ่งของกระบวนการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียน มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัย และตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องมีการปรับกระบวนการและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ซึ่งจุดหมายปลายทางของคนในโลกโลกาภิวัตน์ คือ การอยู่ในสังคมอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ท่ามกลางการแข่งขัน ภายใต้อความร่วมมือกัน และรู้จักใช้เทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการในชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง (อุดม เขยทิววงศ์, 2545, หน้า 4)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 วรรคที่ 2 กำหนดไว้ว่า ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ แสดงให้เห็นว่าในอนาคต ชุมชนจะต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา

การบริหารจัดการหลักสูตร การเรียนการสอนแต่ละท้องถิ่น หลักสูตรเฉพาะแต่ละท้องถิ่นจะมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อสนองตอบความต้องการของแต่ละชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่าง ๆ หลักสูตรต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของท้องถิ่นให้มากที่สุด รวมทั้งเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ได้แสดงความคิดเห็นด้วย ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อตรงต่อทรศนะและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท จึงต้องเตรียมผู้เรียนให้สามารถรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับภูมิลำเนา ท้องถิ่นของคน หวังให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาตน ครอบครัว และท้องถิ่นของตน อีกทั้งช่วยปลูกฝังให้เกิดความรักและความผูกพันในท้องถิ่นอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ด้านการจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการจัดการศึกษาต่อ โดยให้สถานศึกษานำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลางเป็นสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคของหลักสูตรสถานศึกษาในสัดส่วนประมาณร้อยละ 70 โดยยึดหยุ่นตาม

ธรรมชาติของแต่ละสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น และให้สถานศึกษากำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ ประมาณร้อยละ 30 ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตาม มาตรา 27 วรรคสอง ในการจัดทำสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องพัฒนาคน ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการ ศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน (กรมวิชาการ, 2544)

สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญปัญหา และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่าง ต่อเนื่องผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี งามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ (กรมวิชาการ, 2544)

เทศบาลเมืองศรีราชา เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่จัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีสถานที่จัดการศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบจำนวน 3 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ โรงเรียนเทศบาลวัดราษฎร์นิยมธรรม และทาง เทศบาลเมืองศรีราชา ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวศรีราชา ได้จัดทำโครงการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาอาชีพ โดยฟื้นฟูการทำผลิตภัณฑ์ซอสพริกศรีราชา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของ ศรีราชาและมีชื่อเสียงมานานแล้วให้กลับมาอีกครั้ง (เทศบาลเมืองศรีราชา, 2545) ตามคำขวัญของ อำเภอศรีราชา “ซอสพริกอร่อย เกาะลอยงามล้ำ อุดสาหกรรมรุ่งเรือง เมืองเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อนุรักษ์เต่าทะเล ประเพณีกองข้าว” โดยทางเทศบาลเมืองศรีราชาได้ก่อสร้างโรงผลิตซอสพริก ศรีราชาขึ้นภายในโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ พร้อมติดตั้งอุปกรณ์ ในการผลิตโดยให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้น

พื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และโครงการที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้น โรงเรียนเทศบาลเมืองศรีราชาเป็นโรงเรียนสังกัดองค์กรส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองศรีราชา และเป็นสถานที่ตั้งของ โรงผลิตขอสหพริก ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินโครงการ ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี และเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบโครงการนี้ด้วย ต้องการที่จะจัดทำสาระของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี รายวิชา การผลิตขอสหพริกศรีราชา โดยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ จากประสบการณ์จริง สามารถนำความรู้ ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ตลอดจนทำให้ผู้เรียน เกิดความรัก ห่วงเห่น ภูมิใจ และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชา การผลิตขอสหพริกศรีราชา
2. เพื่อนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้หลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
2. เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มวิชาอื่น ๆ และระดับชั้นอื่น ๆ ของโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ และโรงเรียนอื่น ๆ
3. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน ครูวิชาการ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
4. เป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน สามารถนำความรู้ที่เรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริง
5. เป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียนมีนิสัยรักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน อันเป็นการปูพื้นฐานการทำงานในอนาคตให้แก่นักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา สาระการเรียนรู้ที่นำมาจัดทำสาระหลักสูตรเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชา การผลิตขอสหพริกศรีราชา

กลุ่มตัวอย่าง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 20 คน

ระยะเวลาในการทดลอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หมายถึง เอกสารหลักสูตรระดับชาติที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติในเรื่องความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดี การประกอบอาชีพและการศึกษาต่อ
2. หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง เอกสารหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น โดยนำสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลัษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาจัดทำเป็นสาระและกระบวนการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด
3. หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชา การผลิตขอสหริกศรีราชา หมายถึง เอกสารหลักสูตรที่ประกอบด้วยผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้
4. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตรที่ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การตรวจสอบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร
5. การสร้างหลักสูตร หมายถึง การจัดทำเอกสารหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้
6. การประเมินแบบปุยซองค์ (puissance measure) หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อหาคุณภาพของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้
7. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบวัดความรู้ก่อนการเรียนและหลังการเรียนของผู้เรียน รายวิชา การผลิตขอสหริกศรีราชา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก
8. แบบวัดเจตคติต่อการผลิตขอสหริกศรีราชา หมายถึง ความรู้สึกในทางที่ดีของนักเรียนที่มีต่อการผลิตขอสหริกศรีราชา ซึ่งสามารถวัดออกมาได้จากการตอบแบบวัดเจตคติต่อการผลิตขอสหริกศรีราชา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น